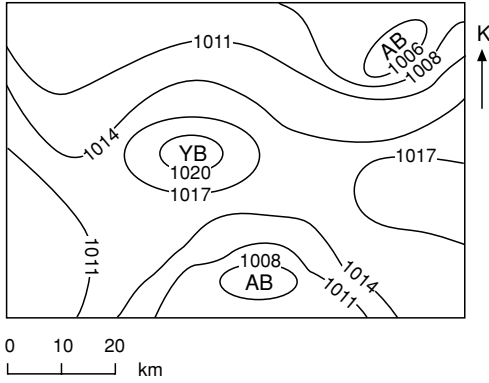

COĞRAFYA

BASINÇ VE RÜZGARLAR

ÖRNEK 1 :

Aşağıdaki haritada, Kuzey Yarımküre’de, deniz yüzeyindeki bir bölgede ölçülen basınç değerleri, eşbasınç eğrileri ile gösterilmiştir.

Bu haritadan, ölçümün yapıldığı zamanla ilgili olarak aşağıdaki bilgilerden hangisi elde edilemez?

- A) Bölgenin hangi kesimlerinin yüksek ya da alçak basınç etkisinde bulunduğu
- B) Bölgedeki en yüksek basıncın hangi değerler arasında olabileceği
- C) Bölgedeki basınç merkezlerinin sayısı
- D) Bölgede en şiddetli rüzgârın hangi yönden eseceği
- E) Basınç merkezlerindeki sıcaklık değerleri

(ÖSS 1999)

Çözüm:

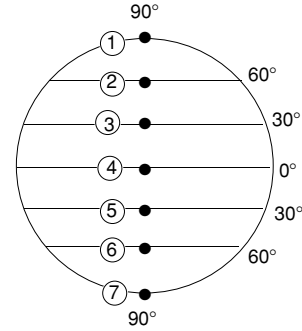
Aynı basınca sahip noktaların birleştirilmesiyle elde edilen eğrilere izobar (eşbasınç) eğrileri denir. Bir izobar haritasında A, B, C seçeneklerindeki bilgiler elde edilebilir.

Rüzgar, basınç farkı sonucu oluşan yatay hava akımıdır. Yüksek basınç ile alçak basınç merkezi arasındaki basınç farkı arttıkça rüzgarın şiddeti de artar. İzobar haritasında basınç merkezleri ve bu basınç merkezlerindeki basınç değerleri gösterildiğine göre en şiddetli rüzgarın hangi yönden eseceği de bulunabilir.

İzobar haritalarından basınç merkezlerindeki “sıcaklık değerleri” ile ilgili bilgi elde edilemez. Sıcaklık değerlerini gösteren haritalar izoterm haritalarıdır.

Yanıt: E

ÖRNEK 2 :

Şekilde gösterilen merkezlerin hangisinde, Dünya’nın şekline bağlı olarak sürekli termik basınç kuşakları oluşmuştur?

- A) 1, 2 ve 3
- B) 1, 4 ve 7
- C) 2, 3, 5 ve 6
- D) 4, 5, 6 ve 7
- E) 2, 4, 6 ve 7

(Kavram Derşhanesi Sorusu)

Çözüm:

Herhangi bir yerde havanın ısınması ile atmosfer basıncı azalır, havanın soğuması ile atmosfer basıncı artar. Isınma ve soğumaya bağlı olarak oluşan basınç merkezlerine termik basınç merkezleri denir.

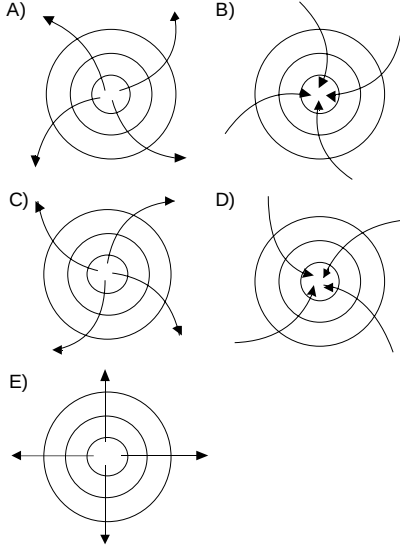
Ekvator’da, güneş ışınlarını yıl boyunca büyük açılarla aldığı için sıcaklık ortalaması fazladır. Dolayısıyla Ekvator yıl boyunca “Termik Alçak Basınç” konumundadır. Kutuplar ise güneş ışınlarını yıl boyunca küçük açılarla aldığı için sıcaklık ortalaması azdır. Dolayısıyla kutuplar yıl boyunca “Termik Yüksek Basınç” konumundadır.

Ekvator’un sıcak kutupların soğuk olması Dünya’nın şekli ile ilgili olduğuna göre;

Yanıt: B

ÖRNEK 3 :

Aşağıdaki sürekli basınç merkezlerinden hangisi Güney Yarımküre'deki bir alçak basınç alanını göstermektedir?

(Kavram Dershanesi Sorusu)

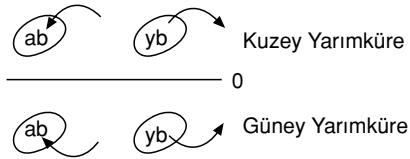
Çözüm:

Rüzgar yüksek basınç alanından alçak basınç alanına doğru hareket eden yatay hava hareketidir. Rüzgarlar merkeze geliyor ise merkez alçak basınç, rüzgarlar merkezden çevreye doğru hareket ediyor ise, merkez yüksek basınç alanıdır.

A ve C seçeneklerinde verilen basınç merkezleri yüksek basınç merkezleridir.

E seçeneğinde rüzgarlar sapmadan estiği gösterilmişti, bu yanlış bir durumdur. Dünya'nın eksenini etrafında dönmesine bağlı olarak rüzgar yönlerinde sapmalar oluşur.

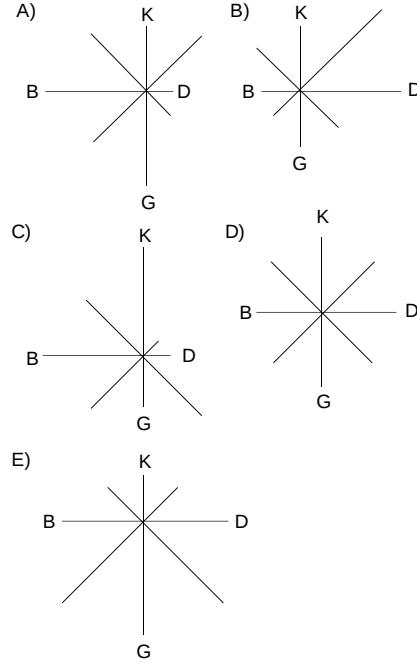
Bir basınç alanının hangi yarımkürede yer aldığını bulmak için, pratik bir yol olarak, sağdaki rüzgarı gösteren okun bonbesine bakılır. Sağ ok yukarı bonbe yapmış ise merkez Kuzey Yarımküre'de, güneye bonbe yapmış ise merkez Güney Yarımküre'dedir.

Yanıt: B

ÖRNEK 4 :

Yerşekillerinin uzanış yönünün rüzgar yönünü etkilediği düşünülürse, aşağıda yıllık ortalama rüzgar gülü grafikleri verilen bölgelerin hangisinde yerşekillerinin daha sade olduğu söylenebilir?

(Kavram Dershanesi Sorusu)

Çözüm:

Rüzgar gülü grafikleri merkeze hangi yönden ne kadar rüzgarın geldiğini gösterir. Rüzgarın en çok geldiği yön en uzun, en az geldiği yön ise en kısa çizilir. Yerşekillerinin uzanış doğrultusu, o bölgede esen rüzgarların esiş yönü üzerinde etki eder. Yerşekillerinin uzanış yönü ile rüzgar gülü grafikleri benzerlik gösterir.

Yerşekillerinin sade olduğu yörelerde rüzgarı her yönden yaklaşık aynı esme sıklığı ile geleceği söylenebilir.

Yanıt: D

ÖRNEK 5 :

Kış musonu yağış getirmez.

Bu durumun nedeni aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Karadan denize doğru esmesi
- B) Denizden karaya doğru esmesi
- C) Rüzgârın vadileri izlemesi
- D) Dinamik yüksek basınç alanından kaynaklanması
- E) Geniş alanlarda etkili olması

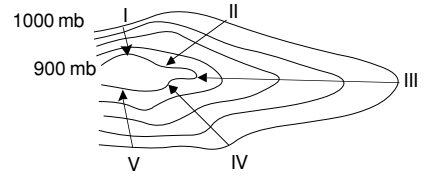
Çözüm:

Hint Okyanusu ile Güneydoğu Asya arasında altı ay aralıkla ters yönlerde esen rüzgarlara muson rüzgarları denir.

Yaz musonu; Hint Okyanusu'ndan Güneydoğu Asya'ya doğru esen muson rüzgarıdır. Denizden karaya doğru estiği için Güneydoğu Asya kıyılarına bol miktarda yağış bırakır.

Kış musonu ise, Güneydoğu Asya'dan Hint Okyanusu'na doğru esen muson rüzgarıdır. Kış musonu karadan denize doğru estiği için Güneydoğu Asya kıyılarına yağış getirmez.

Yanıt: A

ÖRNEK 6 :

Yukarıdaki izobar haritasında, hangi ok yönünde esen rüzgarın şiddeti en fazladır?

- A) I
- B) II
- C) III
- D) IV
- E) V

Çözüm:

İzobarların sık olduğu doğrultuda esen rüzgarın şiddeti fazladır.

Yanıt: A

ÖRNEK 17 :

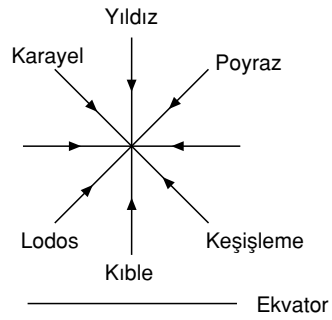
Aşağıdaki rüzgârlardan hangisi etkili olduğu bölgelerde hava sıcaklığını yükseltir?

- A) Yıldız B) Bora C) Kible
D) Karayel E) Poyraz

Çözüm:

Ekvator yönlü rüzgarlar sıcak, kutup yönlü rüzgarlar ise soğuk rüzgarlardır. Bu durum sıcaklık enlem ilişkisine bir örnektir.

Aşağıda Türkiye'deki sıcak ve soğuk yerel rüzgarların adları verilmiştir.

Kuzey Afrika'dan Akdeniz'e doğru esen Hamsin ve Sirokko sıcak, Avrupa'dan Akdeniz'e doğru esen Mistral ve Bora soğuk yerel rüzgarlardır.

Yanıt: C